

Нежута Аліна Вікторівна

кандидат психологічних наук, старший викладач
кафедри соціології та психології Харківського
національного університету внутрішніх справ

Балабанова Любов Матвіївна

доктор психологічних наук, професор, професор
кафедри соціології та психології Харківського
національного університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ПРАВООХОРОНЦІВ

В межах психологічного забезпечення навчальної та професійної діяльності правоохоронців (згідно наказу МВС № 842 від 28.07.2004р. «Положення про службу психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ України» та «Положення про психолого-педагогічне супроводження навчально-виховного процесу у навчальних закладах МВС України») нами виділено основні напрямки та психологічні рекомендації щодо оптимізації професійного самовизначення особистості курсантів та працівників ОВС:

1. Профорієнтаційний напрямок передбачає формування у майбутніх спеціалістів професійної перспективи, спрямованої на вибір професії і ствердження себе як суб'єкта професійної діяльності [1]. Відділенням психологічного забезпечення вищих навчальних закладів МВС доцільно посилити профорієнтаційну роботу серед абітурієнтів на навчання у ВНЗ системи МВС та курсантів з метою формування адекватних мотивів вибору професії. Також кадровим службам системи МВС рекомендовано більш ретельно відноситися до професійно-психологічного відбору кандидатів на службу в органи внутрішніх справ.

2. Психодіагностичний напрямок спрямований на оцінку особливостей професійного самовизначення правоохоронців за допомогою комплексу психодіагностичних методик, а саме: методика вивчення професійної мотивації А.П. Москаленка, методика вивчення цінностей особистості Ш. Шварца, методика вивчення системи життєвих сенсів В.Ю. Котлякова; методика вивчення факторів привабливості професії В.О. Ядова; малюнковий тест на тему «Я працівник міліції» спрямований на визначення неусвідомлених аспектів ставлення працівників міліції до себе та до обраного виду діяльності; колірний тест відносин Є.Ф. Бажина та О.М. Еткінда для вивчення емоційних компонентів ставлення правоохоронців до самого себе, до певних професійних, правових і загальнолюдських явищ. Цей комплекс методик доцільно використовувати: при професійно-психологічному відборі кандидатів на навчання у вищі навчальні заклади системи МВС з метою визначення їх психологічної готовності до правоохоронної діяльності в органах внутрішніх справ України; для виявлення психологічних труднощів навчальної та професійної адаптації курсантів та працівників ОВС до службової діяльності; для вивчення психологічних особливостей працівників, які переміщуються на іншу посаду в системі МВС України, з метою визначення їх психологічних характеристик та прогнозування психологічної готовності до виконання ними певних оперативно-службових завдань; для вивчення психологічних особливостей працівників ОВС з метою визначення професійно-психологічної підготовки до виконання своїх функціональних обов'язків.

3. Психокорекційний напрямок, метою якого є формування та розвиток соціально-психологічної зрілості особистості, осмисленості професійної діяльності, трансформація негативних психологічних аспектів ціннісно-сміслової, мотиваційної сфер особистості та системи ставлень до себе та до обраного виду діяльності.

Для підвищення професійної ідентифікації у правоохоронців, практичному психологу рекомендовано акцентувати увагу на системі ставлень.

Для оптимізації процесу професійного саморозвитку курсантів та працівників ОВС, практичному психологу доцільно проводити професійно-психологічні тренінги [2] з правоохоронцями, а саме:

- тренінг пізнавальних якостей включає тренінги з розвитку професійної пам'яті, професійної спостережливості й уваги, тренування з розвитку професійної чутливості;

- комунікативний тренінг спрямований на оволодіння навичками встановлення психологічного контакту і довірливих стосунків, здійснення психологічного впливу на осіб, які становлять оперативний інтерес;

- психорегулюючі тренування призначені для опанування навичками саморегуляції поведінкових реакцій, емоційно-вольових процесів, що дозволяють регулювати емоційні стани правоохоронців, знімати напругу, створювати певний позитивний настрій в професійній діяльності працівників ОВС.

4. Психопрофілактичний напрямок спрямований на застосовування практичними психологами системи МВС психологічних та психофізіологічних засобів попередження виникнення станів перевтоми, психічного (емоційного) вигорання, нервово-психічної напруженості, деструктивних форм поведінки у курсантів та працівників ОВС.

Для керівників підрозділів ОВС та атестаційних комісій слід звернути увагу на молодих спеціалістів, які в своїй професійній діяльності все частіше зіштовхуються з так названою «навченою безпорадністю» - це коли дії відокремлені від результату. Тобто знання, вміння та навички, придбані за період навчання, правоохоронець прагне реалізувати в своїх професійних діях, але в результаті роботи з'ясовується, що дії були марними. Ця ситуація призводить до зниженої працездатності, негативного ставлення правоохоронця до своїх професійних обов'язків,

до своєї професії взагалі. Практичним психологам доцільно проводити індивідуальні та групові заняття профілактичного характеру з метою попередження виникнення у правоохоронців чинників, які сприяють формуванню негативного ставлення до своєї роботи, проблемній адаптації, також рекомендовано проводити профілактичні заняття з правоохоронцями, які мають постійний доступ до табельної вогнепальної зброї з метою попередження виникнення нервово-психічної напруженості та деструктивних форм поведінки.

5. Психоконсультаційний напрямок полягає в наданні курсантам та працівникам ОВС інформаційних послуг психологічного характеру для подолання певних професійних труднощів, що перешкоджають професійно-особистісному зростанню. Практичним психологам рекомендовано надавати психологічні послуги правоохоронцям для подолання труднощів в деяких аспектах професійного самовизначення, а саме: мотиваційна, ціннісно-смилова сфери, система ставлень до себе та до своєї професії.

6. Просвітницький напрямок спрямований на осмислення психологічних чинників професійного самовизначення правоохоронців.

В роботі вищих навчальних закладів системи МВС доцільно проводити з курсовими офіцерами та професорсько-викладацьким складом заняття, спрямовані на практичне використання в навчально-професійній діяльності комплексу психологічних факторів, що сприяють осмисленню психологічних чинників професійного самовизначення курсантів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анисимова Н.П. Профессиональная ориентация, профотбор и профессиональная адаптация молодежи / Н.П.Анисимова, И.В.Кузнецова. - Ярославль, 2000. - 119 с.

2. Положення про психотренінговий комплекс в органах внутрішніх справ України // Наказ МВС України від 28.07.2004 р., зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27.10.2004р. за №1369/9968.